

**STAREA
DEMOCRAȚIEI
ÎN
2020**

**ONG—URI
PENTRU
CETĂȚEAN**

Starea democrației în 2020

Un raport redactat de

ActiveWatch

Centrul pentru Inovare Publică

CeRe: Centrul de Resurse pentru participare publică

parte din Coaliția „ONG-uri pentru Cetățean”

Aprilie 2021, București

Grupul „ONG-uri pentru Cetățean” este susținut de Network of European Foundations prin programul Civitates

Introducere

Anul 2020 nu a fost unul bun pentru democrație și implicare civică. În general, a fost un an prost: pandemia Covid-19 ne-a schimbat modul de viață și ne-a afectat pe foarte mulți dintre noi. În vremuri de criză, se acutizează conflictul între libertate și nevoia de acțiune rapidă și eficientă. Guvernele sunt tentate să scurteze lanțul decizional – uneori sunt nevoite să o facă – și, prea des, sunt obstrucționate libertăți fundamentale.

În România, declararea stării de urgență în martie 2020, urmată de intrarea în stare de alertă, începând cu luna mai 2020 și până în prezent, a dat puteri sporite Guvernului și a limitat spațiul civic. Unele limitări au avut justificări obiective: marile adunări publice se pot face doar în condiții stricte. Altele sunt cel puțin discutabile: prelungirea termenelor privind accesul la informații de interes public sau secretizarea unor achiziții ce nu au legătură directă cu pandemia. Acțiunea sub sentimentul urgenței a fost uneori folosită drept justificare pentru limitarea unor drepturi, și au ieșit la suprafață și demoni bătrâni, prejudecăți, discriminare și tentații autoritare.

Am făcut un sumar al evoluțiilor din spațiul civic în anul 2020. Am trecut mai întâi în revistă propunerile de modificări legislative cu privire la libertatea întrunirilor, la libertatea de asociere și la transparența guvernării. Apoi am trecut în revistă unele dintre momentele în care acțiunile autorităților au depășit nevoia de răspuns la situația de urgență, transformându-se în limitări abuzive ale unor drepturi.

Încercări de modificare a legislației privind spațiul civic în anul 2020

Liberul acces la informații de interes public

[Legea nr. 544/2001](#) privind liberul acces la informațiile de interes public a fost subiectul pentru două tendințe divergente ale legiuitorului: sabotarea, respectiv îmbunătățirea ei. Niciun dintre cele două tendințe nu s-a materializat. Așa cum arătăm mai jos, propunerile care ar fi pus grav în pericol accesul la informații de interes public au fost retrase. Proiectul de lege care ar aduce îmbunătățiri este încă în dezbateră parlamentului.

În august 2020, Guvernul a supus dezbaterii publice mai multe [modificări](#) la normele metodologice de aplicare a Legii 544/2001. Printre acestea, un amendament controversat care ar fi introdus o limitare a sferei legii: „informațiile de interes public vor fi furnizate în forma în care sunt identificate și deținute

de autoritatea sau instituția publică, în conformitate cu legislația privind prelucrarea de date cu caracter personal ”. Propunerea a fost criticată de societatea civilă, care a menționat că instituțiile publice vor putea să refuze să furnizeze cele mai banale informații - de exemplu, câte cereri de un anumit tip au primit într-o anumită perioadă de timp - pe motiv că nu au aceste informații în formatul solicitat de petiționar. În cele din urmă, guvernul a renunțat la modificarea normelor.

Pe 14 octombrie, un grup de deputați din două partide politice - Partidul Social-Democrat (PSD) și Partidul Național Liberal (PNL) au introdus pe agenda Parlamentului o [propunere legislativă](#) care introduce limitarea accesului liber la informațiile publice. Potrivit proiectului de lege, instituțiile publice ar fi îndreptățite să refuze o cerere: dacă ar considera că limbajul folosit ar fi inclus insulte sau calomnii; dacă volumul de informații depășește 50 de pagini; dacă informațiile solicitate conțin date cu caracter personal sau informații clasificate și consideră că nu pot fi anonimizate sau ascunse; dacă cererea a fost „făcută cu rea-credință”. În plus, instituțiile publice ar fi îndreptățite să ceară taxe arbitrare pentru copiere, scanare sau chiar căutare de informații în arhive. Confrunțați cu reacții vehemente ale societății civile și cu întrebări persistente din partea mass-media, inițiatorii au retras rapid propunerea, două zile mai târziu.

O altă [propunere legislativă](#), inițiată de Uniunea Salvați România și Partidul Social Democrat, vizează îmbunătățirea accesului la informațiile publice prin stipularea obligației instituțiilor publice de a răspunde solicitărilor folosind mijloace electronice și formate deschise, ori de câte ori este posibil. Toate cererile și răspunsurile ar trebui, de asemenea, publicate într-o secțiune dedicată de pe site-ul instituției publice. Proiectul de lege a fost aprobat de Senat, prima cameră a Parlamentului, înainte ca Parlamentul să intre într-o pauză prelungită din cauza alegerilor. La momentul redactării acestui raport (aprilie 2021) se află pe agenda Camerei Deputaților.

Libertatea de exprimare

Libertatea academică și libertatea de exprimare au fost ținta unei tentative de cenzură prin lege, inițiată de parlamentari din mai multe partide.

La 16 iunie 2020, Parlamentul a adoptat o propunere legislativă de modificare a Legii educației care interzice educația cu privire la așa-numita „teorie a identității de gen” în toate instituțiile de învățământ. Președintele României, după analiza proiectului de lege ajuns la el pentru ratificare, a trimis o [sesizare](#) cu privire la neconstituționalitatea legii la Curtea Constituțională. Președintele a considerat că propunerea legislativă încalcă mai multe articole din Constituție.

Dispozițiile proiectului de lege au fost criticate pe scară largă de către universități, asociații de studenți, UNICEF și organizații neguvernamentale progresiste, dar a fost susținută de organizații și grupuri religioase și de Biserica Ortodoxă. Un grup de universități românești, susținut de 885 de centre de cercetare, institute, universități internaționale și cercetători, a înaintat către CCR un Amicus Curiae în sprijinul sesizării inițiate de președinte.

La 16 decembrie 2020, Curtea Constituțională a decis că propunerea legislativă încalcă într-adevăr Constituția, acceptând majoritatea revendicărilor președintelui.

Libertatea de întrunire

În anul 2020, cincisprezece organizații membre ale **Coaliției ONG-uri pentru Cetățean** au inițiat o campanie de advocacy pentru modificarea cadrului legislativ care reglementează dreptul la întrunire pașnică. Grupul de organizații susține că [actuala lege](#) care reglementează protestele și alte forme de adunări publice, scrisă în 1991 și amendată minor în 2014, este concepută pentru a împiedica adunările publice, în numele ordinii publice, și este învechită, fără a include nici o dispoziție să recunoască auto-organizarea cetățenilor prin utilizarea rețelelor sociale și a noilor tehnologii.

Campania a condus la înaintarea către Parlament a unui [proiect de lege](#) de modificare a actualei legi, semnat de mai mulți deputați din toate partidele politice. Potrivit inițiatorilor, proiectul de lege urmărește cinci obiective majore:

1. Eliminarea restricțiilor administrative excesive și a interdicțiilor de organizare a adunărilor publice;
2. Eliminarea termenilor subiectivi, care sunt acum motive pentru interzicerea arbitrară a adunărilor publice, precum: „contrar moralității” sau „defăimarea țării și a națiunii”;
3. Proportionalitatea sancțiunilor cu eventuale fapte comise;
4. Proportionalitatea intervenției forțelor de ordine cu gravitatea incidentelor;
5. Recunoașterea întâlnirilor spontane, atât a celor care răspund rapid la un eveniment, cât și a celor care nu au un organizator recunoscut și presupus.

Proiectul de lege a fost aprobat de Senat, prima cameră a Parlamentului, și este acum pe agenda Camerei Deputaților, cameră decizională.

Libertatea de asociere: legislația privind asociațiile și fundațiile

Pandemia a arătat încă o dată absurditatea cerințelor legislative privind declararea beneficiarilor reali de către asociații și fundații. În varianta aflată în vigoare, la începutul anului 2020, a [Legii nr. 129/2019](#) pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, toate organizațiile din România ar fi trebuit să se prezinte, fizic, la notar, pentru semnarea declarației cu privire la beneficiarii reali, și apoi să o depună, pe hârtie, la Ministerul Justiției. Termenul s-a prelungit automat până la trei luni de la ieșirea din starea de urgență, adică 19 august, chiar dacă situația pandemiei era departe de a se fi rezolvat. Chiar în ultima zi a acestui termen, Guvernul a prelungit până la 1 noiembrie, prin [ordonanță de urgență](#). Ulterior, printr-o nouă [ordonanță de urgență](#), a fost prelungit termenul până la trei luni de la ieșirea din starea de alertă.

Din fericire, chiar la finalul anului 2020, Parlamentul a adoptat și Președintele a promulgat modificarea cadrului normativ pentru funcționarea asociațiilor și fundațiilor. [Legea nr. 276/2020](#) pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații aduce mai multe modificări benefice, inclusiv cu privire la declararea beneficiarilor reali:

- La înregistrarea sau modificarea actelor unei asociații sau fundații, documentele constitutive pot fi prezentate instanței sub semnătură privată, cu excepția cazului în care patrimoniul inițial include bunuri imobiliare;
- Nu mai este necesar ca document separat actul constitutiv și toate informațiile sunt incluse în statutul organizației;
- A fost eliminată valoarea minimă obligatorie a patrimoniului inițial al unei asociații, care era anterior de 200 de lei;
- Valoarea minimă obligatorie a patrimoniului inițial al unei fundații a fost redusă de la echivalentul a 100 salarii minime la echivalentul a 10 salarii minime;
- Nu mai trebuie depusă declarația privind beneficiarii reali de către asociațiile alcătuite doar din persoane fizice și care nu au alți beneficiari în afară de membrii asociației.
- Au fost eliminate restricțiile privind denumirea organizației într-o limbă străină;
- Nu mai este necesară aprobarea asociației de proprietari și a vecinilor pentru sediu social;
- Numărul minim de membri pentru înființarea unei filiale a unei asociații a fost redus la 2 persoane (față de 3 persoane, conform prevederilor regulamentului anterior).

Aceste modificări au fost percepute pozitiv de către mediul asociativ, chiar dacă există unele îngrijorări cu privire la interpretarea neunitară de către instanțe a prevederilor cu privire la semnătura privată.

Principiile democrației și pandemia

Reglementări în contextul pandemiei

În luna martie 2020, a fost emis [Decretul](#) Președintelui României privind instituirea stării de urgență pe teritoriul României. Acesta, alături de [OUG 34/2020](#), pentru modificarea și completarea [OUG 1/1999](#) privind regimul stării de asediu și regimul stării de urgență și de Ordonanțele Militare ce au fost emise în perioada stării de urgență, au impus o serie de restricții la nivelul exercitării unor drepturi și libertăți fundamentale, inclusiv din zona spațiului civic. Printre altele, au fost afectate:

- Libertatea de expresie
- Libertatea întrunirilor publice
- Dreptul la viață privată
- Libertatea de mișcare
- Accesul la informații

Dacă restricțiile au fost justificate de situația epidemiologică, unele particularități, proporționalitatea și modul de implementare au lăsat de multe ori loc de abuz – așa cum exemplificăm mai jos. Un alt aspect care merită menționat este că restricțiile, atât în perioada stării de urgență, cât și în perioada de alertă au fost gândite fără atenție la particularitățile grupurilor vulnerabile și la impactul special pe care acestea îl au, de exemplu, asupra victimelor violenței domestice, persoanelor afectate de sărăcie sau a altor categorii de oameni.

În ceea ce privește procesul legislativ și respectarea principiilor statului de drept, trecerea de la starea de urgență la cea de alertă a fost marcat de proastă organizare și ambiții politice. Așa cum organizațiile noastre [au semnalat](#) la momentul respectiv, instituțiile responsabile au ignorat inclusiv cadrul constituțional.

Consultare și transparență

Primul semnal cu privire la limitarea accesului la informații de interes public și la procesul decizional a venit o dată cu prevederile [OUG 34/2020](#), pentru modificarea și completarea [OUG 1/1999](#) privind regimul stării de asediu și regimul stării de urgență și cu Decretul Prezidențial de Instituire a Stării de Urgență din martie 2020. Aceste acte normative:

- suspendau normele legale referitoare la transparența decizională și dialogul social, în cazul proiectelor de acte normative prin care se stabilesc măsuri aplicabile pe durata stării de asediu sau a stării de urgență.
- dublau termenele de răspuns pentru cererile de informații de interes public. Termenul general de răspuns la astfel de cereri este de 10 zile, iar ca excepție el poate fi prelungit la 30 de zile. În cazul presei termenul de răspuns este de 24 de ore.

Transparență și acces la informații de interes public:

- La două zile după instituirea stării de urgență, pe data de 17 martie, România a [notificat](#) Consiliul Europei cu privire la derogarea de la prevederile Convenției Europene a Drepturilor Omului. Notificarea nu a fost precedată de niciun fel de discuții în spațiul public, iar publicul nu a fost nici măcar informat oficial cu privire la derogare. Informația a fost dezvăluită de o agenție de presă străină (France Press), două zile mai târziu.
- Atât în perioada stării de urgență, cât și în perioada stării de alertă, componența Comitetului de Comunicare Strategică a rămas necunoscută publicului, deși jurnaliști și organizații neguvernamentale au solicitat în repetate rânduri transparentizarea acestei structuri.
- Pe tot parcursul anului 2020, limitarea accesului la informații cu privire la pandemia Covid - 19 a fost permanent reclamat. Începând cu 18 - 20 martie mai multe Direcții de Sănătate Publică refuzau să răspundă la cereri de informații de interes public adresate de jurnaliști. Direcția de Sănătate Publică Cluj a transmis un document către un jurnalist în care menționează că „suspendă” activitatea de a da curs solicitărilor de informații de interes public conform Legii 544/2001, pe perioada stării de urgență. În paralel, Direcția de Sănătate Publică Botoșani a transmis presei o hârtie prin care își declină competența de a răspunde la o astfel de cerere, solicitând presei să se adreseze Grupului de Comunicare Strategică, deși solicitarea viza activitatea DSP Botoșani. Un răspuns similar a fost transmis și de DSP Suceava. La scurt timp, pe 21 martie 2020, Ministerul Afacerilor Interne generalizează și [oficializează](#) abuzul cerând Prefecților să nu mai ofere publicului informații cu privire la evoluția pandemiei la nivel local.
- O bună perioadă de timp, nu au fost publicate date privind numărul de cazuri, defalcate pe unități administrativ-teritoriale. La fel s-a întâmplat și cu numărul de teste. Acest lucru a limitat accesul publicului la informații utile privind starea de sănătate din propria localitate sau regiune.

Consultarea societății civile în procesul decizional:

- Deși nevoia de restrângere a unor termene de dezbateră publică era de înțeles cel puțin pentru anumite acte normative, suspendarea dialogului social în perioada stării de urgență a ridicat semne de întrebare atât în societatea civilă, în mediul de afaceri cât și la nivelul sindicatelor. Măsura a fost criticată atât de [Confederația Sindicală Cartel Alfa](#) cât și de [Confederația Patronală Concordia](#), mai ales în contextul în care Consiliul Economic și Social – principala structură de dialog social, s-a adaptat foarte repede la restricțiile impuse de pandemie și era perfect capabilă să participe cu celeritate la activitatea de avizare a actelor normative.
- Odată cu regulile de distanțare socială și limitarea circulației persoanelor, participarea cetățenilor și a presei la ședințele consiliilor locale, și chiar organizarea offline a ședințelor, au devenit indezirabile. Dacă unele autorități s-au adaptat rapid situației și au început să transmită pe internet ședințele, altele au început prin a profita de situație pentru a ține ședințele departe de ochii publicului și a presei, fără a transmite public desfășurarea acestora. Un exemplu este Ședința Consiliului Local Craiova din luna martie. [Ședința](#) a fost organizată on-line, fără a fi însă și difuzată public. La adăpost de ochii presei, consiliul local a votat o realocare bugetară - prin care a decis o serie de cheltuieli prezentate în mass-media ca fiind neprioritare. La nivelul municipiului București, în primele luni ale pandemiei, organizarea on-line a ședințelor Consiliului General a reprezentat inclusiv un instrument de limitare a opiniilor opoziției. Organizațiile noastre [au sesizat](#) inclusiv Prefectura Municipiului București arătând că, în ședințele din luna aprilie 2020, nenumărate solicitări ale consilierilor opoziției de a lua cuvântul fie au fost ignorate de Președintele de Ședință, fie luarea cuvântului a fost permisă doar după ce procedura de vot cu privire la proiectul de hotărâre aflat în discuție s-a încheiat. În respectiva perioadă, consilierilor din opoziție li s-a permis rar, aleator și cu abrupți întreruperi să ia cuvântul.
- Un alt moment de lipsă de cooperare cu societatea civilă a fost acuzat în procesul de organizare a alegerilor locale din 2020. Date fiind condițiile epidemiologice, Guvernul a decis amânarea organizării alegerilor locale și ajustarea regulilor electorale. Mai multe organizații ale societății civile [au acuzat](#) lipsa de transparență și consultare în acest proces, explicând că deciziile care au impact asupra dreptului de a alege și de a fi ales trebuie pe larg discutate în societate.

Libertate de expresie și libertatea întrunirilor

- Una dintre libertățile limitate în perioada stării de urgență și, ulterior, în perioada stării de alertă a fost libertatea de a organiza și participa la adunări publice. Pe parcursul anului, au fost discutate public o serie de măsuri care să permită reluarea unor activități (comerciale, religioase, culturale, sportive), chiar și în condițiile pandemiei. Dreptul de a organiza adunări publice nu a făcut însă obiectul măsurilor de relaxare decât în luna septembrie 2020, când deja multe alte activități publice erau permise. Acest lucru s-a întâmplat numai după mai multe [apeluri](#) ale societății civile, care atrăgeau atenția asupra recomandărilor internaționale și reaminteau guvernului că dreptul de a organiza și participa la adunări publice este un drept fundamental.
- Pandemia a fost folosită ca pretext și pentru ceea ce par a fi mici vendete personale. De exemplu, o studentă din comuna Florești, județul Cluj [a fost amendată](#) de Poliția Locală a Comunei pentru o postare pe facebook prin care îl critica pe primarul comunei pentru lipsa de acțiune în combaterea pandemiei. Printr-un exces de zel agentul constatator a decis să aplice amenda maximă prevăzută de lege, reținând că: “Susnumita, la data și ora menționate, a adresat expresii jignitoare primarului comunei Florești, în public, pe rețeaua de socializare facebook, inducând în eroare publicul și lezând demnitatea acestuia, provocând indignarea cetățenilor utilizatori, prin afirmația Comandantul părăsește ultimul nava, dvs. ați părăsit-o primul.”
- În încercarea de a combate știrile false, Guvernul a încercat să se erijeze în instanța care stabilește valoarea de adevăr a informațiilor din [spatiul public](#). Decretul Prezidențial privind instituirea stării de urgență a prevăzut un mecanism de „eliminarea de la sursă” a unor informații sau „blocarea accesului utilizatorilor din România la conținutul care promovează știri false cu privire la evoluția COVID-19” - ceea ce s-a și întâmplat cu mai multe site-uri, în lunile martie - aprilie 2020. Mecanismul de blocare a știrilor false nu presupunea niciun fel de gradualitate - atenționarea autorilor, cererea de modificare a conținutului eronat, eliminarea și abia apoi închiderea site-ului. De altfel, modul în care instituțiile au încercat blocarea respectivelor site-uri a condus la mai multă publicitate pentru materialele respective. Pe fondul lipsei de transparență, încercările guvernului de a controla știrile false, nu numai că au eșuat, ci au creat un mediu propice pentru conspirații și dezinformare.
- Pentru a contracara dezinformarea și, de asemenea, pentru a sprijini piața media, guvernul a alocat un fond de 40 de milioane de euro pentru mass-media pentru a promova campanii de

informare și conștientizare produse de guvern. Mecanismul de finanțare a fost supus multor critici, deoarece guvernul nu a folosit criterii calitative la acordarea subvențiilor și nu a fost proactiv transparent în publicitatea distribuției fondurilor. În mod paradoxal, finanțarea guvernamentală a protejat unele dintre mijloacele de informare în masă care au fost emblematice și cunoscute pentru abaterile lor istorice de la standardele etice de bază. Dar efectul cel mai dăunător este propagarea percepției că autocenzura este mai acută în redacții din cauza acestui mecanism de finanțare.

- Încercarea statului de a se pretinde unicul furnizor al adevărului s-a putut citi inclusiv în campania “informați-vă doar din surse oficiale”. Ironic, în condițiile în care, așa cum arătam mai sus, instituțiile statului au refuzat repetat să pună la dispoziția publicului o serie de informații relevante în contextul pandemiei.

Datele cu caracter personal – la limita dintre dreptul la viață privată și dreptul la sănătate

- Decretul privind instituirea stării de urgență a prevăzut posibilitatea restrângerii exercițiului dreptului Constituțional la viață intimă, familială și privată în scopul de a sprijini demersurile autorităților de a limita răspândirea SARS-CoV2. Totuși, unele autorități locale au publicat date personale sensibile, fără să își pună problema că nu este în atribuțiile lor să facă acest lucru. Este cazul unui consilier local din Câmpulung Moldovenesc și a Primarului din Comuna Perieni.

În primul caz, consilierul a făcut publică lista cu toate cadrele medicale din spitalul din localitate infectate cu virusul SARS-COVID-19. În cel de-al doilea caz, Primarul [publică](#), inclusiv pe facebook, lista persoanelor izolate la domiciliu pe raza comunei.

- Un [alt exemplu](#) este pagina www.jurnalmedical.ro, administrată de Autoritatea pentru Digitalizarea României. Pe acest site oricine are posibilitatea să introducă date despre sine, dar și despre altă persoană: familie, prieteni, vecini, sau pur și simplu străini. Orice tip de relație este permisă. Termenii și condițiile aplicației sunt vagi și departe de standardul impus de Regulamentul General privind Protecția Datelor. Posibilitatea ca utilizatorul să își șteargă contul a apărut cu întârziere. Persoanele ale căror date sunt expuse nu au posibilitatea să afle de acest lucru, cu atât mai puțin să se opună prelucrării lor de către Guvern.

Libertatea de mișcare

Și restricțiile referitoare la libertatea circulației, principala formă de limitare a răspândirii SARS-Cov2, au fost o sursă de abuzuri, cu implicații grave inclusiv la nivelul demnității umane.

- În prima perioadă a pandemiei, au existat cazuri de autorități publice care au limitat libertatea de deplasare în afara cadrului legal. Cel puțin două autorități publice ([Prefectul](#) din Maramureș și [Primarul](#) din Comuna Greci, Județul Tulcea) au instituit reguli prin care limitau circulația persoanelor în județ, respectiv localitate, înainte de intrarea în vigoare a Ordonanței Militare care a impus astfel de reguli la nivel național. Astfel, Prefectul din Maramureș a transformat în obligații recomandările din Ordonanța Militară nr. 2, în timp ce Primarul Comunei Greci interzice deplasarea vârstnicilor.
- În unele cazuri, limitările au fost utilizate discriminatoriu împotriva unor categorii de persoane. De [exemplu](#), la Târgu Lăpuș primarul cerea poliției restricționarea accesului în oraș pentru comunitatea vecine Ponorâta (Comuna Coroieni) – o comunitate vulnerabilă, grav afectată economic de pandemie, deși niciuna dintre cele două comunități nu se afla în carantină. Primarul orașului [declara](#) că „există suspiciuni că o mare parte dintre aceste persoane sunt sosite recent din țări cu zone roșii sau galbene de COVID-19” fără a aduce dovezi care să confirme această afirmație.
- Un caz îngrijorător este cel din Baia Mare. Acolo primarul [a reținut](#) ilegal persoanele care făceau apel la mila publică. Indiferent de dorința lor, oamenii erau duși la un Centru social al municipalității, iar în schimbul serviciilor primite acolo erau puși să presteze muncă în folosul comunității. Inclusiv în fotografiile postate pe internet de Primar se poate vedea cum persoanele erau ridicate din spațiul public cu forța.
- În perioada stării de urgență presa și organizațiile neguvernamentale au relatat multe situații în care cetățenii au fost victime ale unor acte de abuz și violență din partea poliției pentru nerespectarea restricțiilor de circulație. Chiar dacă au fost cazuri în care cetățenii nu au respectat prevederile legale în vigoare la momentul respectiv, utilizarea disproporționată a forței sau umilirea celor în cauză nu sunt scuzabile. Câteva astfel de cazuri, de multe ori conduse de rasism:
 - [Patru](#) persoane care au fost conduse la secția de poliție și ale căror fotografii au fost postate pe facebook de către un polițist pentru că au luat mâncare de la gunoi.
 - [Povestea](#) unei femei și a fiului minor peste care poliția a intrat în casă, care au fost umiliți în stradă iar apoi reținuți ore în șir la secția de poliție.
 - [Mai](#) mulți bărbați culcați pe pământ sunt bătuți de forțele de ordine.

- La [Oțelu Roșu](#), o vânzătoare a fost amendată, în interiorul magazinului unde lucrează, pentru că nu a prezentat adeverința de la angajator la cererea unui polițist agresiv. Amenda primită este mai mare ca salariul lunar.

Concluzii

Anul 2020 nu a fost unul bun pentru democrație și implicare civică. Dar a fost unul prost? Ca în multe alte situații, totul e relativ: depinde cu ce compari.

Dacă ne gândim la situația din țări ca Ungaria sau Polonia, în care libertățile civile sunt drastic limitate de guverne autoritare, România stă mai bine. Dacă ne gândim la situația spațiului civic, aflată în declin, avem motive să ne îngrijorăm. Trebuie să vedem totuși și progresul înregistrat, și punctele slabe.

În Parlament, au continuat încercările de a limita libertățile cetățenești, așa cum s-a întâmplat și în anii anteriori. Activitatea asociațiilor și fundațiilor și liberul acces la informații de interes public au fost țintele atacurilor. Este îmbucurător că aceste încercări au fost oprite chiar în Parlament. Au contat atât reacțiile rapide ale societății civile și mass-media, cât și contextul electoral.

În același timp, tot în Parlament, au fost pornite inițiative de a îmbunătăți legislația care guvernează spațiul civic. Am notat și un succes punctual, o îmbunătățire a legii cu privire la funcționarea asociațiilor și fundațiilor. Amendamente benefice la legea adunărilor publice și la legea privind liberul acces la informații de interes public, introduse în 2020, rămân pe circuitul parlamentar și există măcar speranța că ar putea fi adoptate. Această evoluție este o îmbunătățire clară față de anii anteriori.

Gestionarea pandemiei de către Guvern a fost dezamăgitoare și nu doar în general, ci și specific, cu privire la respectarea drepturilor și libertăților. Probabil că cel mai bun termen este nepăsare. Guvernul nu a considerat că este un subiect ce merită tratat cu atenție. Mai degrabă indiferența, decât reaua credință pare să fi condus la majoritatea limitărilor drepturilor, enumerate mai sus. În niciunul dintre organismele însărcinate cu gestionarea pandemiei nu au fost incluse instituții sau persoane preocupate de drepturile omului. Perspectiva drepturilor nu a fost sistematic luată în calcul, ceea ce a permis sau a trecut cu vederea încălcări ale libertăților.

Pe acest fond, au ieșit la suprafață reflexele discriminării unor grupuri sociale, cum ar fi romii sau alte persoane vulnerabile, și o sumedenie de abuzuri locale, despre care nu vom ști niciodată cât de mult sunt rezultatul unei proaste aplicării a legislației, și cât al unei eticii șchioape a decidenților.

Deși colaborarea cu instituția Avocatul Poporului ar fi putut fi, teoretic, un filtru suplimentar de analiză cu privire la nevoia de restrângere de libertăți în numele pandemiei, relația dintre executiv și conducerea acestei instituții a fost mai degrabă ostilă. Din informațiile publice, nu au existat întâlniri de consultare între reprezentanții celor două instituții. Mai mult, relația s-a tensionat între cele două

instituții, ajungând acum în situația în care conducerea PNL a declarat public că dorește schimbarea conducerii acestei instituții. De-a lungul anului 2020, în mai multe ieșiri publice, membri Guvernului au acuzat Avocatul Poporului că prin sesizările făcute au “subminat eforturile de restrângere a efectelor pandemiei”

Pandemia prelungită ne-a adus și „oboseala pandemiei”, reacția furioasă a oamenilor oboșiți de restricții. Din furie și oboseală, cetățenii își amintesc de drepturi și libertăți și le contrapun, uneori într-o manieră absolută și care poate fi chestionată moral, restricțiilor impuse de autorități.

Considerăm că perioada de pandemie a fost un test pentru autoritățile publice nu doar în ceea ce privește gestionarea crizei medicale, ci și raportat la libertăți și drepturile omului. La mai bine de un an de la declanșarea stării de urgență, constatăm că reflexul instituțiilor publice este mai degrabă de a exclude de la dialog cetățenii și organizațiile non-guvernamentale. Vedem că autoritățile publice au eșuat în a-și achita mandatul interesului public și, în loc de a folosi transparența pentru a consolida încrederea cetățenilor, într-o perioadă în care teoriile conspirației ocupă cu ușurință spațiul pe rețelele de socializare și chiar mass media naționale, au decis calea facilă și inutilă, din punctul nostru de vedere, și anume de ocultare, închidere a canalelor de comunicare și, uneori, aroganță și chiar brutalism instituțional (vis a vis de comunitățile vulnerabile). În momente de criză putem cel mai bine testa care sunt preferințele aleșilor și ale membrilor Guvernului, pentru că situațiile limită fac posibile situațiile descrise de noi în acest raport, dar și situații de consolidare a încrederii cetățenilor, tocmai pentru a-i avea parteneri în provocarea de a face față unei pandemii. Alegerile făcute de instituțiile publice în raport cu transparența decizională și drepturile omului anul trecut ne fac să afirmăm că reflexul democrației este încă un deziderat pentru România.